

ԳԼՈՒԽ 1

Չփորձե՛ս

Bookmark

Չարիզ Բուկովսկին՝ հարբեցող էր, կնամուլ, խաղամուլ, բռի, անտաշ ժլատ, ուզվոր: Ծանր օրերին էլ՝ բանաստեղծ: Դժվար թե որևէ մեկը նրանից օրինակ վերցնե՞ր կամ խորհուրդներ ակնկալե՞ր նրանից: Այն էլ՝ գրքի տեսքով:

Հենց այս պատճառով էլ սկսենք նրա պատմությամբ:

Բուկովսկին ուզում էր գրող դառնալ, բայց տաննյակ տարիներ մերժում էր ստանում գրեթե բոլոր այն անսագրերից, թերթերից ու հրատարակիչներից, որոնց դիմում էր: Ասում էին, որ նրա պատմվածքները սարսափելի են, կոպիտ, քստմնելի: Ուղղակի՝ կեղտոտ գրականություն: Մերժումները շատանում էին՝ ավելացնելով հուսահատության բեռը: Ու ձախողումների ծանրության տակ նա տրվեց ակոհիոլին, ընկավ դեպրեսիայի գիրկը: Անլույս թախիծը նրան տանջում էր ամբողջ կյանքի ընթացքում:

¹ Henry Charles Bukowski - գերմանական ծագմամբ ամերիկացի բանաստեղծ, վիպագիր և արձակագիր (1920-1994): Ամերիկյան «կեղտոտ ռեալիզմի» ներկայացուցիչ: Գրել է 6 վեպ, բանաստեղծական 30 գիրք, ավելի քան 200 պատմվածք, որոնք ներառել է 16 ժողովածուներում: Սկսելով գրել բավական հասուն տարիքում՝ դարձել է ամերիկյան գրական անդրգրաունդի ամենահայտնի դեմքերից մեկը: Նրան համաշխարհային ճանաչում է բերել «Փոստատուն» վեպը (1971): (Բոլոր ծանոթագրությունները՝ newmag-ի):

ռանգության հիմքն է: Բուկովսկին մարմնավորում է ամերիկյան երազանքը. մարդը պայքարում է իր նպատակի համար, երբեք չի հանձնվում և ի վերջո հասնում է իր երազանքին: Սա պատրաստի ֆիլմ է: Նմանատիպ պատմություններին հետևելով՝ մենք ասում ենք. «Տեսա՞ր: Նա չհանձնվեց: Ձեռքերը ծալած չնստեց: Նա հավատում էր իր ուժերին: Նա ընդդիմացավ իր ճակատագրին և հասավ իր ուզածին»:

Բայց այսքանից հետո մի՞թե տարօրինակ չէ, որ Բուկովսկու տապանաքարի վրա գրված է՝ «Մի՛ փորձիր»:

Նրա տիրաժները մեծ էին, փառքն ու ճանաչումն էլ կային, բայց նա անհաջողակի մեկն էր: Ու դա գիտեր: Նրա հաջողությունը պայմանավորված էր ոչ թե հաղթող լինելու վճռակալությամբ, այլ նրանով, որ գիտեր՝ անհաջողակ է, ընդունել էր դա և անկեղծ գրում էր այդ մասին: Նա երբեք չէր փորձում լինել ավելին, քան կար: Բուկովսկու հանճարեղության հիմքում ո՛չ զայրույթն էր, ո՛չ էլ խոչընդոտներ հաղթահարելը: Հակառակը: Նա կարողանում էր ամբողջովին անկեղծ և անվերապահորեն ազնիվ լինել ինքն իր հետ՝ խոստովանելով հատկապես իր վատ կողմերը: Եվ առանց վարանելու շարադրում էր իր ձախողումների պատմությունը:

Սա է Բուկովսկու հաջողության իրական պատմությունը. նա հաջողության հետևից չէր ընկնում: Բուկովսկին թքած ուներ հաջողության վրա: Նույնիսկ հաջողության հասնելուց հետո նա կարող էր ընթերցողների հետ հանդիպումներին ներկայանալ հարբած ու ծաղրել նրանց: Փառքն ու ճանաչումը նրան ավելի լավը չդարձրին: Ոչ էլ բարոյականության շնորհիվ դարձավ հաջողակ ու հայտնի: Նա չէր թաքցնում, թե ով է իրականում և քնում էր առաջին պատահած կնոջ հետ:

Ինքնակատարելագործումն ու հաջողությունը հաճախ միասին են հայտնվում, բայց դա չի նշանակում, որ դրանք նույն բանն են:

Մեր հասարակությունն այսօր սևեռված է դրական ակնըկալիքների վրա, որոնք անհրատեսական են: Պետք է ավելի երջանիկ լինես: Ավելի առողջ: Բոլորից լավը: Բոլորից խելացի, ճարպիկ, հարուստ, կրքոտ, ճանաչված, որպեսզի բոլորը նախանձեն քեզ: Եղիր կատարյալ ու շլացուցիչ: Ոսկե ձվեր ածիր ամեն առավոտ՝ համբուրելով զատկի ձվի պես ներկված կնոջը ու 2,5 երեխեքիդ: Հետո ուղղաթիռով սլացիր դեպի՝ ցնդելու չափ հրաշալի աշխատավայր, որ շատ կարևոր գործով զբաղվես՝ հանուն մարդկության փրկության:

Բայց երբ մի պահ կանգ ես առնում ու մտածում այդ մասին, ապա բոլոր կողմերից հնչող «երջանկություն գտնելու խորհուրդները» միայն ընդգծում են քո *անկախարությունը*: Մարդիկ շեշտում են հենց այն, *ինչը դու ինքդ ես համարում քո անձնական թերությունը և ձախողումը*: Դու սովորում ես փող աշխատելու մեթոդները, *որովհետև* կարծում ես, թե փողդ չի հերիքում: Դու կանգնում ես հայելու դիմաց, կրկնում ես, որ գեղեցիկ ես, *որովհետև* մտածում ես, թե այնքան էլ գեղեցիկ չես: Դու հետևում ես ժամադրվելու և հակառակ սեռի հետ շփվելու խորհուրդներին, *որովհետև* մտածում ես, որ սիրելու բան չես: Դու փորձում ես հաջողակ դառնալու վարժությունները, *որովհետև* քեզ թվում է, թե դու դեռ հաջողակ չես:

Պարադոքսն այն է, որ դրականի վրա ֆիքսվելը մեզ միայն հիշեցնում է մեր անհաջողությունների, մեր թերությունների, մեր ձախողումների մասին: Ի վերջո որևէ իսկապես երջանիկ մարդ չի կանգնի հայելու դիմաց և չի կրկնի, որ երջանիկ է: Նա պարզապես *երջանիկ է*:

Տեխասում ասացվածք կա՝ «Փոքր շունը բոլորից բարձր է հաչում»: Վատահ մարդը չի ճգնի ապացուցել, որ վատահ է: Հարուստ կինն ապացուցելու կարիք չունի, որ հարուստ է: Դու կան այդպիսին ես, կան այդպիսին չես: Եթե անընդհատ երագում ես մի բանի մասին, ուրեմն գլխումդ անընդհատ պտըտվում է մի թաքուն միտք. *քո ուզածը չունես*:

Բոլոր կողմերից լսում ենք, և հեռուստագովազդն էլ ստիպում է հավատալ, որ լավ կյանքի համար ավելի լավ գործ պիտի ունենաս, ավելի թույն մեքենա, ավելի սիրունիկ ընկերուհի կամ փչովի լողավազան երեխաների համար: Մեզ անընդհատ ներշնչում են, որ ավելի լավ կյանքի համար պետք է ավելի շատ գնումներ անել, ավելի շատ գույք ունենալ, ավելի շատ աշխատել, ավելի շատ սեքսով զբաղվել: Մեզ անընդհատ գայթակղում են. նոր հեռուստացույց գնիր, քո գործընկերներից ավելի լավ տեղում հանգստացիր, ավելի լավ սելֆի սթիք՝ գտիր, գրողը տանի:

Ինչո՞ւ: Իմ կարծիքով՝ ավելիին ձգտելու մոլուցքն օգնում է բիզնեսին:

Բիզնեսի զարգացումը վատ բան չէ, բայց այ՝ չափազանց շատ բանի մասին մտածելն ու չափազանց շատ բանի ձգտելը վատ կանդրահառնան քո հոգեկան առողջության վրա, կկապեն մակերեսային և կեղծ բաների հետ, կստիպեն վազել երջանկության ու բավականության ստվերի հետևից: Կյանքի գաղտնիքը ոչ թե ավելի շատ ու նորանոր հոգսերին տրվելն է, այլ դրանք պակասեցնելը: Քեզ պիտի մտահոգեն միայն իրական ու կարևոր բաները:

* Բջջային հեռախոսն ամրացնելու սարք՝ ինքնանկար ստանալու համար:

Արատավոր (դժոխային) շղթան

Մեր ուղեղը մի «բզիկ» ունի, որը խելագարության կհասցնի, եթե չզսպենք: Հիմա տեսե՛ք՝ ծանո՞թ վիճակ է:

Մեկի հետ ծանր խոսակցություն պիտի ունենաս, ու դա քեզ մտահոգում է: Դա քեզ նյարդայնացնում է, և սկսում ես մտածել, թե ինչու ես մտահոգվում: *Հիմա դու նյարդայնանում ես մտահոգվելու համար: Օ՛, ոչ: Կրկնակի նյարդայնություն: Այժմ նյարդայնանում ես, որ մտահոգվել ես՝ հենց նյարդայնանալու համար: Վիսկին ո՞ր է, բերե՛ք:*

Կամ ենթադրենք՝ շուտ ես բարկանում: «Ֆազերդ գցում են» ամեն անկապ առիթով, բայց պատճառը չգիտես: Ու ավելի է բարկացնում այն, որ այդքան հեշտ պայթում ես ջղայնությունից: Իսկ հետո՝ թեթև բարկանալու դեպքում, հասկանում ես, որ մշտապես կատաղած լինելը քեզ դարձնում է ավելի տափակ ու վատ մարդ: Դու ատում ես դա ու դրանից ավելի բարկանում ինքդ քեզ վրա: Հիմա նայիր քեզ. դու ջղայնացած ես քեզ վրա ու... ջղայնացած լինելու վրա: Ու գնա՛ց... Կյանքի հերն եմ անիծել: Չբռնե՛մ, մեկի մոռութիւն հասցնեմ:

Կամ շատ ես մտահոգվում, որ ամեն ինչ ճիշտ անես: Ու սկսում ես մտահոգվել, որ դրա մասին շատ ես մտահոգվում: Կամ սկսում ես քեզ մեղավոր զգալ սխալների համար: Եվ այնքան, մինչև սկսում ես մեղավոր զգալ մեղքի զգացումի համար: Կամ տխուր ու միայնակ ես լինում այնքան հաճախ, որ դրա մասին մտածելն անգամ քեզ տխրեցնում ու մեկուսացնում է:

Արատավոր շղթա. բարի գալուստ դժոխք: Շատ հավանական է, որ այնտեղ արդեն եղել եք: Գուցե հենց այս պահին էլ եք այդ վիճակում. «Աստվա՛՛ծ, նորից այս փակ շրջանը,

արատավոր շղթան... ես լրիվ լուզեր՝ եմ... Պիտի կանգ առնեմ: Վա՛յ քո, ի՛նչ լուզեր եմ, որ ինձ լուզեր եմ համարում: Պիտի ինձ այլևս լուզեր չկոչեմ: Վա՛յ քո, նորից... Տեսա՞ր՝ փաստորեն իրոք լուզեր եմ: Թո՛ւ...»

Հանգստացի՛ր, ամիգո՞^{**}: Ուզում ես՝ հավատա, ուզում ես՝ չէ, բայց սա մարդ լինելու անուշ պահերից է: Քիչ կենդանի կա մոլորակի վրա, որ կարողանում է կապակցված մտքեր ունենալ, իսկ մենք՝ մարդիկս, կարող ենք մեզ թույլ տալ նույնիսկ *մրածել մեր մրքերի մասին*: Այնպես որ՝ ես կարող եմ մտածել Մայլի Սայրուսի՝^{***} վիդեոները Յութուբում դիտելու մասին ու միանգամից սթափվել՝ ինչքան եմ էշացել, որ ուզում եմ էդ վիդեոները նայել: Ահա՛ գիտակցության հրաշքը:

Հիմա ասեմ խնդիրը: Մեր այսօրվա հասարակությունը տառապում է սոցիալական ցանցերում տարածված սպառողական մշակույթի խայծերով՝ «վայ, նայի՛ր՝ իմ կյանքը քոնից ինչքան լավն է»: Ու ծնվում է մի սերունդ, որը կարծում է, թե բացասական փորձառությունը՝ մտահոգությունը, վախը, մեղքը, վատ բան է: Նայիր Ֆեյսբուքիդ ֆիդն ու կտեսնես, որ բոլորն ինքնամոռաց երջանիկ են: Այս շաբաթ ութ հոգի ամուսնացան: Ու ինչ-որ 16 տարեկան աղջնակ Ֆերարի է նվեր ստացել: Ինչ-որ պատանյակ էլ երկու միլիարդ դոլար աշխատեց՝ ստեղծելով ինչ-որ հեռախոսային հավելված, որ

* Անգլ.՝ loser - անհաջողակ:

** Իսպ.՝ amigo - ընկեր, բարեկամ:

*** Miley Ray Cyrus - ամերիկացի երգչուհի, դերասանուհի և մոդել (ծն. 1992): Հայտնի է դարձել 2006-2011 թթ. Disney Channel հեռուստաալիքով հեռարձակվող Hanna Montana հեռուստանախագծում հայտնվելու և գլխավոր հերոսուհուն մարմնավորելու շնորհիվ: Թողարկել է 6 ծայնասկավառակ, նկարահանվել 12 ֆիլմում:

զուգարանի թուղթը պրծնելուն պես նորը բերեն: Իսկ դու այդ ընթացքում փակված ես տանը և կատվիդ հետ ես խաղում: Ու մտածում ես, թե կյանքդ ավելի վատն է, քան պատկերացնում էիր:

Արատավոր շղթան վերածվել է գրեթե համաճարակի՝ շատերին դարձնելով գերլարված, նևրոտիկ և անչափ ինքնատյաց:

Ասենք՝ պապիս ժամանակներում երևի նա ինքն իրեն կմրթմրթար. «Վա՛յ քո, ոնց որ թրիք լինեմ: Բայց դե հիմա՝ կյանքն էդ է: Լավ, գնամ, էն խոտը հնձեմ»:

Իսկ հիմա՞: Պատկերացրո՛ւ մինչև քիթդ քաքի մեջ ես, բայց մի հինգ րոպեում 350 նկար ես տեսնում, որոնցում մարդիկ *երջանիկ են ու վայելում են կյանքը*: Ու սկսում ես տառապել անլիարժեքության բարդույթով:

Հենց այս վերջին մասն է համը հանում: Մենք՝ վատ ենք զգում վատ զգալու համար: Մենք մեզ մեղավոր ենք զգում մեղավոր զգալու պատճառով: Մենք ջղայնանում ենք ջղայնանալու պատճառով: Մենք մտահոգվում ենք այն պատճառով, որ մտահոգվում ենք: *Ի՛նչ է կատարվում մեզ հետ*:

Ահա ինչու պիտի կարողանաս թքած ունենալ: Հենց այս ունակությունն է փրկելու մեզ: Պետք է համակերպվել այն մտքին, որ կյանքում ամեն ինչ թարսուշիտակ է: Ու դա նորմալ է, որովհետև միշտ էլ այդպես է եղել: Ու այդպես էլ լինելու է:

Վատ զգալու վրա թքած ունենալով՝ դու կտրում ես արատավոր շթղան: Դու քեզ ասում ես. «Վատ եմ, բայց... թքա՛՛ծ»: Իսկ հետո կարծես լսվում է հուրի փերիի մեղմ շշնջոցը. «Տանձիդ չդնես»: Ու վատ զգալու համար այլևս չես ատում ինքդ քեզ: Եվ դուրս ես պրծնում դժոխային շղթայից:

Ձորջ Օրուելն⁴ ասում էր, որ քթիդ առաջ եղածը տեսնելու համար մշտապես պիտի ջանք թափես: Իրականում մեր սթրեսի ու մտահոգությունների լուծումը մեր քթի տակ է, բայց մենք չենք նկատում այն, որովհետև չափազանց զբաղված ենք պոռնո նայելով և սպորտդահլիժի գովազդ դիտելով: Ու նախանձում ենք նրանց, ովքեր «թայն ծիտ են կապել»՝ իրենց փորի պիրկ մկանների հմայքով:

Մենք ծնւայն կատակում ենք «3-րդ աշխարհի երկրների» պրոբլեմների մասին՝ չգիտակցելով, որ դարձել ենք մեր հաջողակության զոհը: Սթրեսը, նևրոզն ու դեպրեսիաները վերջին 30 տարում կտրուկ աճել են, չնայած բոլորը LED էկրանով հեռուստացույց ունեն և կարող են շուկա գնալու փոխարեն առցանց պատվիրել, ինչ ուզեն: Մեր ձգնաժամն այլևս նյութական չէ, այն էկզիստենցիալ է, հոգևոր: Մենք այնքան անպետք բաներ ունենք ու այնքան հնարավորություններ, որ նույնիսկ չգիտենք ինչի հետևից ընկնել:

Մենք կարողացել ենք շատ բան տեսնել և հասկանալ, ուստի մեր աչքերը բացվել են: Ու գլխի ենք ընկել, որ շատ դեպքերում իդեալական չենք, կամ բավարար չափով լավը չենք, կամ լիքը պակասություններ ունենք: Ու դա մեզ խելքահան է անում:

Տեսլանքներով տեսած կլինեք «Երջանիկ լինելու գաղտնիքը» վերնագրով հիմար տեքստեր: Դրանք երևի մի ութ միլիոն

⁴ Eric Arthur Blair, գրական կեղծանունը՝ George Orwell (1903-1950) - անգլիացի գրող, լրագրող և քննադատ: Համաշխարհային ճանաչում ունեն նրա երկու վեպերը՝ «Անասնաֆերմա» (1945) և «1984» (1949), որոնցում հեղինակը ներկայացնում է ամբողջատիրական ռեժիմի պայմաններում անհատականության ոչնչացումը: Վեպերը գրված են հակաուտոպիայի ժանրում: